

CP BOK

194/74

G.P.A.

SEE 107/74

S. 448

In the Supreme Court of South Africa  
In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

(APPELLATE DIVISION)  
(AFDELING)

APPEAL IN CRIMINAL CASE.  
APPEL IN STRAFSAAK.

M.M. MKOKO

Appellant.

versus/teen

THE STATE

Respondent.

Appellant's Attorney PRO DEO Respondent's Attorney  
Prokureur van Appellant ST. C. HAZEL Prokureur van Respondent

Appellant's Advocate P. St. C. Hazell Respondent's Advocate M. L. Bekker  
Advokaat van Appellant Advokaat van Respondent

Set down for hearing on 19-9-75  
Op die rol geplaas vir verhoor op 3.5.75  
(C.P.D.)

Lionel Holmes gansen Rabie JJA  
Hazell - 9.45 - 11.00. 11.52 - 12.00.  
Bekker - 11.15 - 11.52.

C.A.U.

Word die voormelde appel  
gehandhaaf en die skuldige bevinding  
word verander na strafbane  
manslag. Die vonnis word verminder  
na 3 (drie) jaar gevangenisstraf, waarvan  
18 maande vir 3 jaar opgeskort word op  
500

have granted. leave  
to examine further  
evidence. Refused.  
by mag. A. on 11/9/74  
case No. 107/74.

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA.

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

MYIWONKE MORIAT MKOKO .....Appellant.

en

DIE STAAT .....Respondent.

Coram: Holmes, Jansen et Rabie ARR.

Verhoor: 19 September 1975.

Gelewer: 30 September 1975.

---

UITSpraak.

JANSEN AR :-

Die appellant is in die Afdeling Kaap die  
Goeie Hoop aan moord met versagtende omstandighede  
skuldig bevind en hy is tot 6 jaar gevangenisstraf

gevonnis,/....

gevonnis, waarvan 3 jaar op sekere voorwaardes opgeskort is. Met verlof ingevolge art. 363 (6) van Wet 56 van 1955 kom hy teen die skuldigbevinding in hoër beroep.

Die aanklag het voortgevloei uit die dood van ene Kakaza Mbolompo, wat op Sondagmiddag 18 November 1973 in die gemeenskaplike kombuis-eetvertrek (die sg. „voorhuis”) van Kamer 51, Streek No. 2, Langa, buite Kaapstad, 6 steekwonde opgedoen het en baie kort daarna aan gevolglike bloeding te sterwe gekom het. Slegs een van die wonde was dodelik. Dit was aan die linkerkant van die nek, bokant die sleutelbeen, en dit het tot diep in die nekweefsels gestrek en die subklaviese arterie is deurgesny. Die ander wonde was oppervlakkig, 2 op die linker bo-arm, 2 op die linkerskouerblad en 1 op die linker borskas. Dit word nie betwis dat die appellant al die wonde met 'n knipmes toegedien het nie.

Die aanleiding tot die stekery is meerendeels ook nie omstrede nie. Die oorledene, 'n ouer, effens langer en swaarder man as die appellant, het kort voor

die / ....

die stekery die appellant betig omdat hy sekere kos nie gekook het nie en hulle het toe handgemeen geraak. Dit het plaasgevind in 'n slaapkamer wat uit die voorhuis loop. Die appellant was besig om die onderspit te delf, maar die vegtendes is, volgens Hunter Tshigila, deur hom en Elliot Mnani (beide getuies in die saak) uitmekaar gemaak. Die appellant is terug na die kombuis, Hy het sy mond wat in die skermutseling beseer is, by die wasbak gaan uitspoel. Die oorledene was nog woedend. Hy het gesê „n Kind sal my nie slaan nie“, en sy hemp uitgetrek. Tshigila het probeer keer, maar die oorledene is deur na die kombuis, met die klaarblyklike voorneme om met die appellant af te reken. Die drank wat gedurende die dag verbruik is, het vermoedelik 'n invloed op die gemoedere gehad.

Die getuienis oor wat toe gebeur het is teenstrydig. Volgens die appellant het die oorledene hom daar by die wasbak met 'n mes aangeval. Die oorledene het drie keer na hom gestee - maar dit was mis; toe „daai

man / ....

man hy slaan my met n kop en hy slaat my met n vuig,  
 so ek was geval so bo-op die sink"; die oorledene het  
 so bo oor die appellant gelê en hom met die linkerhand  
 aan die keel gegryp en verwurg, terwyl hy met die mes  
 in sy regterhand die appellant probeer steek het.

Die appellant het met beide hande die oorledene se  
 regterhand gegryp en gedraai en daarin geslaag om die  
 mes af te neem. Hy het toe die oorledene gesteeke:

„Ek steek hom seker net twee keer ... Ek weet nie  
 hoeveel keer nie, because my kop het nie gewerk nie...

Ek was bang, ek het gehoor daai man die het al n man  
 gesteeke met n mes ..... Die oorledene het toe geval  
 en die appellant het die mes gelos en na buite gehardloop,  
 waar Tshigila hom gevang het.

Tshigila gee n ietwat ander relaas. Toe hy  
 die voorhuis binnegaan het die beskuldigde langs die  
 wasbak gestaan. Die oorledene en die beskuldigde het  
 na mekaar „gestap". In sy hoofgetuigenis namens die  
 Staat beskryf Tshigila die daaropvolgende gebeure soos  
 volg :-

„Wat / ....

„Wat het toe gebeur toe dié twee mense mekaar daar ontmoet? --- Ek het gesien die beskuldigde slaan na die oorledene toe. Ek het gemeen hy slaan met n vuis.

Hoeveel keer het hy geslaan na die oorledene? --- Ek het gesien hy slaan twee keer.

Wat het die oorledene gemaak toe die beskuldigde so na hom slaan? --- Die oorledene het ook teruggeslaan en toe ek nader stap toe sien ek die oorledene val.

En toe, wat gebeur toe? --- Toe het ek vir die beskuldigde gegryp.

Waar was die beskuldigde op daardie stadium? --- Die tyd toe die beskuldigde slaan, ek het gemeen hy slaan met die vuis, en toe het ek later gesien dit is nie vuis nie, dit is n mes wat hy steek. Toe val die oorledene, net toe die oorledene val, toe gryp ek vir die beskuldigde.

En wat maak jy toe verder? --- Ek het vir die beskuldigde na buitekant toe geruk, en hom ontwapen van die mes.

Kyk net na hierdie mes wat vandag voor die Hof is, het jy al die mes vantevore gesien? --- Ek het die mes op daardie dag gesien toe ek dit weggeneem het van hom af.

HOF: Het jy gesien dat die beskuldigde die oorledene ooit in die rug gesteek het? --- Ja.

Wanneer? --- Dit is net op die stadium toe ek vir die beskuldigde gaan vang het daar langs die wasbakkie, toe die oorledene geval het.

Het hy die oorledene gesteeek terwyl hy regop gestaan het of terwyl hy gelê het? --- Hy het die oorledene gesteeek terwyl die oorledene regop gestaan het.

In die rug gesteeek? --- Ja, hy het hom twee houe agter die rug gesteeek terwyl hulle mekaar gepak het en mekaar gekyk het.

Is dit die twee houe wat hy gesien het? --- Ja, dit is die twee houe wat ek gesien het.

Is dit die twee steekhoue wat hy gesien het? --- Dit is die houe wat ek eers gekyk asof hy met die vuus slaan, toe sien ek later aan hy steek, en op n later stadium het ek nou n wond iewers by die omgewing van die nek van die oorledene gesien, maar ek weet nie wanneer was dit toegedien nie."

Mnani se relaas stem nie met dié van Tshigila ooreen nie, veral in dié opsig dat hy sê dat terwyl die oorledene plat op sy maag gelê het, die beskuldigde hom twee keer met die mes in die rug gesteeek het.

Die verhoorhof het Mnani as n nie onpartydige

en / ....

en n oneerlike getuie beskou. Tshigila het die indruk gegee „van iemand wat werklik die waarheid probeer vertel“, en die appellant dié „van n man wat nie die waarheid vertel nie“. Die appellant het bowendien n onoortuigende demonstrasie gegee van hoe hy die mes van die oorledene sou afgeneem het, so onoortuigend dat dit vir die verhoorhof „absoluut onwaarskynlik“ gelyk het, en die verhoorhof het sy getuienis hieroor summier verwerp. Verder het die verhoorhof wesenlik Tshigila se getuienis aanvaar en dié van die appellant verwerp, asook dié van Mnani waar dit van Tshigila verskil het. Die skuldigbevinding aan moord en die afwysing van die appellant se aanspraak op noodweer berus dus basies op Tshigila se getuienis.

Tshigila se getuienis is namens die appellant voor hierdie Hof aan kritiek onderwerp, maar dit raak ondergeskikte aspekte wat nie wesenlik aan die verhoorhof se indruk van Tshigila as n geloofwaardige en betroubare getuie kan afdoen nie. Ook is beklemtoon dat die

verhoorhof fouteer het deur die demonstrasie van hoe die appellant die mes van die oorledene sou afneemneem het, as geheel onoortuigend te beskou. Dit sou egter moeilik wees om nou te bevind, gesien die inherente onwaarskynlikhede, dat die verhoorhof n verkeerde indruk gekry het van n demonstrasie wat die hof self gesien het en hierdie Hof nie.

n Meer gegronde beswaar teen die bevindings van die verhoorhof is dat die hof van die veronderstelling uitgegaan het dat Tshigila onmiddellik agter die oorledene na die voorhuis geloop het en aldus die hele geveg daar van begin tot einde gesien het. Uit die getuienis is dit duidelik dat Mnani vóór Tshigila die slaapkamer verlaat het en dat hy eerste die voorhuis bereik het. Tshigila self sê ook dat hy nie onmiddellik die oorledene gevolg het nie: „Vir n baie kort rukkie het ek net daar verward gestaan en gedink waarheen gaan hy en toe stap ek sommer ook uit". Besonder insiggewend

is / .....

is ook die volgende passasie uit die kruisverhoor van

Mnani :-

„Die beskuldigde sal sê hy was daar by die wasbak rond. --- Dit is heeltemal reg, hy het met sy rug teen die wasbak geleun.

Die beskuldigde? --- Ja.

En die oorledene was voor die beskuldigde toe hulle met mekaar baklei het. --- Ja, hy was voor hom toe hulle baklei het.

Die beskuldigde sal getuig dat hy omtrent agteroor daardie wasbak moes geleun het toe die oorledene hom beetgehad het. --- Ja, ek stem saam, hulle het mekaar gepak toe hy so leun teen die wasbak.”

Dit bied staving van die appellant se relaas dat hy by die wasbak deur die oorledene gepak is. Weliswaar is Mnani se getuienis verwerp, maar dit was klaarblyklik daaraan te wyte dat hy ooglopend feite ten gunste van die appellant van die hof weerhou het (bv. die geveg in die

~~slaapkamer) en selfs die appellant daarvan beskuldig het~~

dat hy die oorledene met die mes gesteek het toe die oorledene op die grond gelê het. Die aangehaalde passasie uit Mnani se kruisverhoor begunstig egter die

appellant en kan nie sonder meer buite rekening gelaat word nie, aangesien dit moeilik te verstaan sou wees waarom Mnani hier n toegewing sou maak as hy inderdaad nooit so iets gesien het nie.

Dit skyn dus die geval te wees dat die verhoorhof verkeerdelik aanvaar het dat Tshigila noodwendig die hele geveg in die voorhuis aanskou het. Die getuienis toon dat Tshigila na Mnani die voorhuis bereik het en dat dit minstens redelik moontlik waar kan wees dat nog voor Tshigila daar gekom het, die geveg reeds by die wasbak begin het, dat Tshigila dus slegs n tweede fase daarvan gesien het. Word hierdie moontlikheid toegegee, dan moet, veral in die lig van Mnani se getuienis, ook aanvaar word dat die appellant se relaas van wat by die wasbak gebeur het, nie van alle waarheid ontbloot is nie. Soos reeds aangetoon, kan egter die bevinding van die verhoorhof dat die appellant nie die mes van die oorledene afgeneem het nie, nie nou betwyfel word nie.

Die / ....

Die geval moet dus benader word op die grondslag dat dit redelik moontlik waar kan wees dat die oorledene die appellant by die wasbak te lyf gegaan het, met die doel om hom ernstig aan te rand; dat die appellant, n swakker man, sy mes te voorskyn gebring het en die oorledene toe een of meer maal gesteeke het; dat die oorledene toe geretireer het en dat die twee toe weer mekaar gepak het. Die appellant het die oorledene weer gesteeke en hy het <sup>onmiddellik</sup> <sub>A</sub>geval. Dit is hierdie tweede fase wat Tshigila gesien het. Hy praat net van twee houes op die oorledene se rug, maar dit sou onrealisties wees om dit absoluut te aanvaar - vir Tshigila sou dit feitlik onmoontlik gewees het om van elke beweging en hou rekenskap te gee. Gesien die aard van die dodelike wond moes dit tydens hierdie tweede fase toegedien gewees het en moes dit veroorsaak het dat die oorledene toe inmeekaargesak het.

Op hierdie siening van die feite wil dit voorkom dat die appellant geregtig was om hom aanvanklik met

die / .....

die middele tot sy beskikking, naamlik die mes, teen  
 n sterker man se wederregtelike aanval, met die  
 klaarblyklike doel om hom ernstige liggaamlike leed  
 aan te doen, te verset. Hy het egter die perke  
 oorskry deur daarna die mes weer op dodelike wyse  
 te gebruik toe die gevaar nie meer so onmiddellik was  
 nie en Tshigila en Mnani reeds opgedaag het en tussen-  
 beide sou kon getree het, soos hulle in die slaapkamer  
 gedoen het. Weliswaar sê die appellant dat hy die  
 omstanders ook gevrees het, maar dié bewering is tereg  
 deur die verhoorhof verwerp. n Redelike persoon in  
 die plek van die appellant sou besef het dat hy die  
 redelike perke van noodweer oorskry en aldus die oor-  
 ledene se lewe in gevaar stel. Die appellant het hom  
 dus aan strafbare manslag skuldig gemaak.

Die bevinding van die verhoorhof moet dus  
 gewysig word en dit sal n gevolglike vermindering van die

straf / .....

straf meebring. In al die omstandighede kom die volgende voor n gepaste vonnis te wees: 3 jaar gevangenisstraf, waarvan 18 maande vir 3 jaar opgeskort word op voorwaarde dat die appellant hom nie binne daardie termyn aan n misdad skuldig maak wat geweld inhou en waarvoor tronkstraf sonder die opsie van n boete hom opgelê word nie.

Die appèl word gehandhaaf en die skuldigbevinding en straf word gewysig soos hierbo uiteengesit.

  
E.L. JANSEN,

APPÈLREGTER.

HOLMES AR. )  
 RABIE AR. ) Stem saam.